

Ny lag – nya möjligheter

VISSA NYANLÄNDAS ETABLERING I ARBETS- OCH SAMHÄLLSLIVET

Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Länsstyrelserna, Migrationsverket och Sveriges Kommuner och Landsting

Ny lag - nya möjligheter

Lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare gäller från och med den 1 december 2010. Syftet med lagen är att ge nyanlända bättre förutsättningar att så snabbt som möjligt lära sig svenska,

komma i arbete och klara sin egen försörjning. Därmed förändras ansvarsfördelningen mellan myndigheter och kommuner, individens egenmakt och valfrihet ökar och en ny aktör - etableringslotsen - införs.

Vem omfattas av den nya lagen?

Lagen omfattar nyanlända i arbetsför ålder (20-64 år) samt nyanlända i åldern 18-19 år utan föräldrar i Sverige med uppehållstillstånd som flyktingar eller skyddsbehövande. Den nya lagen

omfattar även anhöriga, i samma ålder, som ansökt om uppehållstillstånd inom två år från att personen som han eller hon har anknytning till togs emot i en kommun.

Etableringssamtal - planering för framtiden

Så snart den nyanlände har fått uppehållstillstånd eller anlänt till en kommun ska Arbetsförmedlingen ha etableringssamtal med honom eller henne. I etableringssamtalet, som kan bestå av ett eller flera samtal, börjar den nyanlände och arbetsförmedlaren att planera för framtiden i Sverige. Den nyanlände berättar om sin yrkes- och utbildningsbakgrund, intressen och ambitioner samt de

behov av stöd som han eller hon har. Han eller hon får också information om var i landet det finns förutsättningar för jobb utifrån den bakgrund som beskrivs. Syftet är att ge den nyanlände möjlighet att fatta ett välgrundat val när det gäller framtida boendeort så att han eller hon snabbt ska kunna ta ett jobb och komma in i samhället. Etableringssamtalet resulterar i en etableringsplan.

Etableringsplan – vägen till arbete

Etableringsplanen beskriver de aktiviteter som den nyanlände ska delta i för att så snabbt som möjligt komma i arbete. Vilka aktiviteter planen innehåller beror på den nyanländes behov, men den ska alltid innehålla svenskundervisning för invandrare (sfi), samhällsorientering och arbetsförberedande insatser (till exempel validering av utbildnings- och yrkeserfarenhet och praktik).

Utgångspunkten är att aktiviteterna ska bedrivas på heltid, men de kan även ske på deltid med hänsyn till individens prestationsförmåga. Det innebär att om han eller hon har en lägre prestationsförmåga än 100 procent utgörs planen av aktiviteter på samma nivå som prestationsförmågan bedöms vara. Med prestationsförmåga menas individens förutsättningar och förmåga att delta i de program och insatser som finns i etableringsplanen.

Hur många månader etableringsplanen gäller är individuellt. Det innebär att etableringsplanen för en person som bedöms ha kortare väg till arbete

omfattar färre månader än planen för en person som bedöms ha längre väg till arbete. Maximalt kan etableringsplanen omfatta 24 månader.

Etableringsplanen ska tas fram inom två månader efter beslut om uppehållstillstånd (för personer som har fått uppehållstillstånd efter inresa i Sverige). Personer som har uppehållstillstånd vid inresa i landet ska ha en etableringsplan inom två månader efter första etableringssamtalet.

Den nyanländes rätt till etableringsplan gäller under ett år från och med den dag som han eller hon första gången folkbokfördes i en kommun.

Nyanlända som arbetar heltid, går i gymnasieskola eller på grund av sjukdom eller annan nedsättning av den fysiska eller psykiska prestationsförmågan, endast kan delta i aktiviteter på mindre än 25 procent av heltid har ingen rätt till etableringsplan. Individer som kan delta i rehabiliterande aktiviteter på minst 25 procent har dock rätt till en etableringsplan.

Etableringslotsen – en länk till arbetsmarknaden och samhället

För att få ett arbete krävs ofta, utöver utbildning och arbetslivserfarenhet, personliga nätverk, språkkunskaper och insikter om hur arbetslivet och samhället fungerar. För att stödja den nyanlände i inhämtandet av dessa erfarenheter finns en ny aktör - etableringslotsen (lotsen). Lotsen ska stötta den nyanlände i genomförandet, men även i utvecklandet av etableringsplanen. I praktiken innebär det att lotsen kan stödja den nyanlände med jobbsökaraktiviteter, i sociala frågor och ge råd när det gäller studie- och yrkesval.

Lotsen arbetar på uppdrag av Arbetsförmedlingen, som upphandlar lotsar enligt lagen om valfrihetssystem (LOV). Företag och organisationer kan löpande ansöka om att bli etableringslotsar, det finns alltså inget slutdatum för att lämna anbud, och alla som ansöker och uppfyller kraven i förfrågningsunderlaget godkänns.

Den nyanlände väljer sin lots på arbetsförmedlingen.se där alla lotsar som Arbetsförmedlingen har kontrakt med finns presenterade. Arbetsförmedlaren kan ge information om vilka alternativ som finns (olika lotsars branschkunskap, särskild språkkompetens med mera) men det är den nyanlände själv som ska välja sin lots. Om den nyanlände vill ha en lots men inte kan välja, tilldelas han eller hon den lots som finns närmast hans eller hennes bostad.

Ersättningen till lotsen är prestationsbaserad. Det innebär att ju snabbare den nyanlände tar ett arbete, påbörjar eftergymnasiala studier eller driver ett eget företag, desto högre blir lotsens ersättning. Då etableringstiden kan se olika ut beroende på den nyanländes utbildningsbakgrund är lotsens ersättning högre för nyanlända med sex års eller kortare utbildning än för nyanlända med längre utbildning.

Ökat fokus på jobb vid bosättning

Redan i etableringssamtalet får den nyanlände information om var i landet det finns förutsättningar för arbete och boende utifrån hans eller hennes bakgrund. Det innebär i sin tur att möjligheten till jobb är en viktig utgångspunkt i arbetet med att planera för mottagandet av nyanlända.

Med den nya lagen får Arbetsförmedlingen ansvar för att, i samråd med länsstyrelserna och Migrationsverket, komma fram till hur många nyanlända som ska komma till landets olika län (länstal). Det är sedan länsstyrelsernas uppgift att träffa överenskommelser med kommunerna inom länet om hur många nyanlända som ska tas emot i respektive kommun (kommuntal). Det är också länsstyrelsernas ansvar att genom överenskommelserna

säkerställa att det finns kapacitet att ta emot personer med särskilda behov av vård och rehabilitering.

Arbetsförmedlingen ansvarar för att ta fram bosättningsunderlag och anvisa till en kommun för de personer som har rätt till etableringsplan och behöver stöd att hitta boende. Ansvaret för bosättning av kvotflyktingar, ensamstående/hushåll där ingen har rätt till etableringsplan, ligger även fortsättningsvis hos Migrationsverket.

En nyanländ som ordnat boende på egen hand kan inom sex månader från det att han eller hon beviljades uppehållstillstånd begära hjälp av Arbetsförmedlingen med att flytta till en kommun med bättre förutsättningar på arbets- och bostadsmarknaden.

Samhällsorientering

Tillsammans med sfi och arbetsförberedande insatser är samhällsorienteringen en obligatorisk del i etableringsplanen. Syftet med samhällsorienteringen är att den nyanlände ska få en grundläggande förståelse för det svenska samhället. Orienteringen ska underlätta för den nyanlände att skaffa sig ytterligare kunskaper som påskyndar etableringen.

Innehållet ska belysa mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar, den enskildes rättigheter och skyldigheter, hur samhället är organiserat och praktiskt vardagsliv. Innehållet utgörs av åtta obligatoriska delar: *Att komma till Sverige, Att bo i Sverige, Att försörja sig och utvecklas i Sverige, Individens rättigheter och skyldig-*

heter, Att bilda familj och leva med barn i Sverige, Att påverka i Sverige, Att vårda sin hälsa i Sverige och Att åldras i Sverige. Undervisningen ska präglas mer av praktiska aspekter av att leva i Sverige än av teoretisk information.

Kommunen ansvarar för att den nyanlände erbjuds minst 60 timmars samhällsorientering, som ska inledas så snart som möjligt efter att etableringsplanen har skapats. Normalt ska samhällsorienteringen vara avslutad efter ett år och den ska, i möjligaste mån, ske på individens modersmål eller annat språk som han eller hon behärskar. Kommunen ansvarar för att varje deltagare får ett intyg efter avslutad samhällsorientering där omfattningen och innehållet framgår.

En individuell etableringsersättning

När en nyanländ tillsammans med arbetsförmedlaren upprättar etableringsplanen har han eller hon rätt till etableringsersättning, som är 231 kronor per dag (fem dagar i veckan). När planen är skapad och den nyanlände deltar i aktiviteterna som finns i planen uppgår etableringsersättningen till 308 kronor per dag (fem dagar i veckan) vid heltid.

Etableringsersättningen ska dels öka förutsättningarna för jämställdhet, dels främja arbete parallellt med aktiviteterna i etableringsplanen. Därför sänks inte ersättningens storlek om andra personer i hushållet har intäkter (vilket motiverar båda makar i en familj att delta i aktiviteter) eller när den nyanlände tar ett arbete utöver etableringsaktiviteterna. Däremot sänks ersättningens storlek om individen uteblir från etableringsaktiviteterna utan godtagbar anledning.

Ersättningen är statlig, vilket innebär att nyanlända, som omfattas av den nya lagen, får samma ersättning oavsett var i landet de bor. Därmed ska kommunerna inte betala ut introduktionsersättning eller ekonomiskt bistånd. Det finns dock situationer då kommunerna behöver utbetala ekonomiskt bistånd, till exempel till nyanlända med en etableringsplan som inte omfattar 100 procent.

I vissa fall kan etableringsersättningen kompletteras med ytterligare stöd. Etableringstillägg utbetalas till nyanlända som har hemmavarande barn, medan ensamstående utan hemmavarande barn i vissa fall har rätt till bostadsersättning. Etableringsersättningen beslutas av Arbetsförmedlingen och utbetalas av Försäkringskassan medan de kompletterande ersättningarna beslutas och utbetalas av Försäkringskassan.

Ersättning till kommuner och landsting

Även om Arbetsförmedlingen övertar samordningsansvaret från kommunerna för etableringsinsatserna har kommunerna ett fortsatt stort ansvar för nyanländas etablering. Därför får kommunerna även fortsättningsvis ersättning från staten.

Grund- och schablonersättning

Kommuner som gjort överenskommelser med länsstyrelsen om att ta emot nyanlända för bosättning får en årlig *grundersättning* som motsvarar tio prisbasbelopp.

Dessutom får kommuner, som tar emot nyanlända, en *schablonersättning* för varje nyanländ för de kostnader som uppstår kring bland annat bosättning, särskilda introduktionsinsatser inom skola, förskola, fritidshem, sfi, samhällsorientering och tolk. Även ersättning för vissa återstående kommunala kostnader för ekonomiskt bistånd är inkluderade i schablonersättningen.

För 2011 är *schablonersättningen* 80 000 kronor för personer som inte har fyllt 65 år och 50 000 kronor för personer som har fyllt 65 år. För 2011 är *grundersättningen* högre och motsvarar tre schablonbelopp för vuxna enligt tidigare förordning (1990:927).

Ersättning för övriga kostnader

Kommunerna får schabloniserad ersättning för de initiala kostna-

der (ekonomiskt bistånd) som kan uppstå innan etableringsersättningen betalas till den nyanlände.

Ersättning utbetalas även för ekonomiskt bistånd för nyanlända som på grund av sjukdom eller annan nedsättning av den fysiska eller psykiska prestationsförmågan inte kan delta i etableringsaktiviteter på heltid.

Även vissa kostnader för stöd och service samt hälso- och sjukvård ersätts om kommunernas kostnad uppgår till lägst 60 000 kronor per individ under en tolv månaders period.

Kommunerna får även särskild ersättning för ensamkommande barn, inklusive en schabloniserad ersättning på 30 000 kronor för bland annat god man.

Kommunerna eller kommunalförbund kan, i mån av tillgång på medel, även få särskild ersättning för insatser som syftar till att skapa beredskap och mottagningskapacitet samt för att utveckla samverkan.

Ersättning till landsting

Landstingen har rätt till ersättning för genomförda hälsoundersökningar samt för varaktig vård, om landstingets vårdkostnad uppgår till lägst 60 000 kronor per individ under en tolv månadersperiod.

Vem ansvarar för vad?

Arbetsförmedlingen

- har ett samordnande ansvar för etableringsinsatserna
- ska vara stödjande och pådrivande i förhållande till andra parter
- ansvarar för etableringssamtalen
- ansvarar för bosättning av personer som har rätt till etableringsplan
- ansvarar för upprättande av etableringsplan
- beslutar om etableringserättning
- är uppdragsgivare till lotsar
- fastställer länstal efter samråd med länsstyrelsen och Migrationsverket

Försäkringskassan

- beslutar om etableringstillägg och bostadsersättning
- betalar ut etableringsersättning, etableringstillägg och bostadsersättning

Kommunerna

- ansvarar för mottagande och bostadsförsörjning enligt lag (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar
- ska vid behov ge praktisk hjälp i samband med bosättning
- ansvarar för undervisning i sfi, samhällsorientering och annan vuxenutbildning

- ansvarar för skola, förskoleverksamhet, barnomsorg och andra insatser för barn och ungdomar
- ansvarar för försörjning för dem som inte har rätt till etableringsplan

Länstyrelserna

- medverkar till att det finns beredskap hos kommunerna att ta emot nyanlända
- tecknar överenskommelser med kommunerna om mottagande av nyanlända
- främjar regional samverkan mellan berörda kommuner, myndigheter, företag och organisationer som anordnar aktiviteter för nyanlända
- stödjer kommuner i samordningen av kommunal verksamhet såsom sfi och samhällsorientering
- följer upp organisering och genomförande av insatser för nyanlända på regional och kommunal nivå

Migrationsverket

- tar fram nationell prognos för nyanlända
- ansvarar för bosättning av vissa nyanlända
- beslutar om statlig ersättning till kommuner och landsting

När du vill veta mer

Lag (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

Förordning (2010:1122) om statlig ersättning för vissa utlänningar.

Förordning (2010:407) om ersättning till vissa nyanlända invandrare.

Förordning (2010:408) om mottagande för bosättning av vissa nyanlända invandrare.

Förordning (2010:409) om etableringssamtal och etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

Förordning (2010:1138) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare.

NY LAG OM ETABLERINGSINSATSER

Den nya lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare gäller från och med den 1 december 2010. Lagen syftar till att påskynda nyanländas etablering i arbets- och samhällslivet och innebär förändrade eller nya ansvarsområden för Arbetsförmedlingen, kommunerna, länsstyrelserna, Försäkringskassan samt Migrationsverket. Samtidigt införs en ny aktör - etableringslotsen. Denna folder är en basinformation om den nya lagen.